

แบบการสอน

(Teaching Model)

แบบของการสอนโดยทั่วไป จะมีลักษณะประกอบด้วยส่วนใหญ่ ๆ 3 ส่วน

ส่วน ก. เป็นความมุ่งหมายของการสอน ความมุ่งหมายนี้ได้มาจาก “ความมุ่งหมายเฉพาะวิชา” ในหลักสูตรหลักสูตรจะบอกให้ครูสอน “เนื้อหาวิชา” นั้น ๆ เพื่อพัฒนา “ความสามารถ” นั้นในตัวเด็ก ให้ออกงาม เช่น ความสามารถด้าน “ความจำ ความเข้าใจ, การนำไปใช้, การวิเคราะห์, การสังเคราะห์, การประเมินค่า, และความคิดสร้างสรรค์” ความสามารถเหล่านี้เป็นความสามารถด้าน “สมอง” หรือ เรียกว่า “ภาคความคิด” (Cognitive Domain) บางวิชากำหนดให้พัฒนา “พฤติกรรม” ด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น “ทัศนคติ, ความรู้สึกด้านอารมณ์, มนุษยสัมพันธ์, ความซาบซึ้ง (Appreciation)” เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรม “ภาคความรู้สึก” (Affective Domain) บางวิชาเน้นให้ครูพัฒนา “อวัยวะการเคลื่อนไหว” หรือด้านร่างกายเรียกว่า “ภาคการเคลื่อนไหว” (Psychomotor Domain) เช่น วิชาพลานามัย เป็นต้น

เมื่อกำหนดความมุ่งหมายแล้วขั้นต่อไปเป็น “กระบวนการสอน” ในข้อ ข. ครูนำเนื้อหาวิชามาสอนโดยอาศัย “กลวิธี” ต่าง ๆ เช่น เราให้เด็กสนใจ ซึ่งครูทั่วไปเรียกว่า “การนำเข้าสู่หน่วย” นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความพร้อม (Readiness) วุฒิภาวะ (Maturity) เป็นต้น แล้วยังใช้อุปกรณ์ของจริง หุ่นจำลอง ใส่อะแกรมต่าง ๆ ตั้งปัญหาขึ้นมาให้เด็กคิดและถาม แบ่งกลุ่มให้ค้นคว้า ให้แสดงละคร ฯลฯ เป็นต้น เหล่านี้ เป็น “กลวิธี” เป็น “เทคนิค” หรือ “ศิลป์” ในห้องเรียนต่างกัน วิชาต่าง ๆ กัน กระบวนการสอนย่อมแตกต่างกันออกไป การสอนจึงเป็น “ศิลป์” ไม่ใช่วิทยาศาสตร์เพราะหาวิธีที่แน่นอนไม่ได้

ขั้นต่อไปถึงข้อ ค. คือ “การวัดผล และการ ประเมินผล” การวัดผลนี้พูดอย่างกว้าง ๆ ก็หมายถึง การนำเครื่องมือใด ๆ ไปวัดเอาผลสัมฤทธิ์ของความสามารถทางสมอง, พฤติกรรมทางภาค Affective, และการพัฒนาของ Psychomotor ออกมาเพื่อจะดูว่า “ที่เราได้สอนไปหนึ่งเดือน หนึ่งเทอม หรือหนึ่งปีนั้น ออกงามขึ้นเท่าไร” โดยนำผลไป “เทียบ” กับ “พฤติกรรมที่เราคาดหวัง” (Expected outcome) ในข้อ

ก. และ “ค่า” ว่า “ดี, ปานกลาง, อ่อน” การตีค่าเช่นนี้เป็น “การประเมินผล” ผลที่ได้จากการวัดเป็น actual outcome คือ ผลที่ออกมาอันเนื่องมาจากการสอนของเราจริงๆ กระบวนการส่วนนี้เรียกว่า การวัด การวัดเป็นวิทยาศาสตร์ ส่วนกระบวนการที่ “นำผลการวัดไปเทียบกับเกณฑ์” (ความมุ่งหมาย) แล้วตีค่านั้นเป็นกระบวนการ “ประเมินค่า” การประเมินค่านั้น “เรา” ตัดสินเอง ครุคนหนึ่งตัดสินอย่างหนึ่ง ครุอีกคนหนึ่งตัดสินอย่างหนึ่ง ครุคนหนึ่งบอกว่า เด็กที่โตคะแนนสูงสุดในชั้นนี้ให้ A แต่ครุอีกคนหนึ่งว่าเด็กสูงสุดในชั้นของเขาให้ B ดังนั้นเป็นตัวอย่าง เอนั่นอนอะไรไม่ได้ การประเมินค่าจึงไม่เป็นวิทยาศาสตร์ดังกล่าวแล้ว แต่เป็น “ศิลป์” เท่านั้น ดังนั้นถ้าจะถกเถียงกันในเรื่องการประเมินผลจึงมีแต่จะทะเลาะกันมากกว่า ผู้ที่จะประเมินค่าได้ดีที่สุดก็ไม่มีใครอื่น นอกจาก “ครุผู้สอน” เมื่อการประเมินค่า “เป็นศิลป์” จึงได้มีข้อเสนอแนะว่า “ผู้ประเมินค่านั้น ๆ ควรตั้งอยู่ในคุณธรรมและความยุติธรรมอันสูงยิ่ง” จึงจะดี และควรตระหนักไว้เสมอว่า “การประเมินผลที่ถูกต้องย่อมตั้งอยู่บนรากฐานของเครื่องมือที่ดี”

การประเมินค่าดังที่กล่าวมา เป็นการประเมินค่า “ตัวเด็ก” คราวนี้ลองหันมาใช้ “ผลการสอบ” นี้ ประเมินค่าตัวครูเองบ้าง ถ้าครพบว่าเด็กได้ “พัฒนา” พฤติกรรมด้านต่างๆ น้อยกว่าที่ “คาดหวัง” (Expect outcome) ก็อาจจะเป็นเพราะ “ตัวครู” เองก็ได้ เช่น เราอาจจะไม่มี “ศิลป์” ในการสอน กระมังไม่ได้ใช้กลวิธีต่าง ๆ กระมัง สอนแบบอธิบายอย่างเดียวกระมัง ขาดสอนบ่อย ๆ หรือว่า ฯลฯ ถ้าเป็นเช่นนั้นครุก็ควรปรับปรุงตัวเองด้วย ไม่ใช่จะยกความผิดไปให้เด็กว่า “เพราะแกเอง” ฝ่ายเดียว

นอกจากจะประเมินผลกระบวนการสอน (ช่อง ข.) แล้ว ผลการสอนยังช่วยประเมินผลในช่อง ก. ด้วย นั่นคือ ถ้าข้อสอบใดก็ตามจำเกี่ยวกับศัพท์ นิยาม วิธีการ ระเบียบแบบแผน หลักวิชา ทฤษฎี หรือโครงสร้างต่าง ๆ แล้วเด็กตอบได้หมด แต่ถ้าถามให้คิดเข้าใจ คิดนำไปใช้ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดประเมินค่า หรือคิดสร้างสรรค์แล้ว เด็กทำได้น้อย หรือไม่ได้เลย ถ้าเป็นเช่นนั้นก็แปลว่า การสอนของเราคราวนั้น “ล้มเหลว” เพราะ “พาเด็กไปไม่ถึงเป้าหมาย” ที่ตั้งไว้ ดังนั้นต้องปรับปรุงตัวครูเป็นการใหญ่ ประเทศชาติของเราพลาดหวังมากที่สุดก็ “ตรงนเอง” แล้วเรายังจะปล่อยปละละเลยของเรานี้ไม่คอยรู้อะไรเกี่ยวกับความมุ่งหมายของหลักสูตรออกไปอีกหรือ ?

อนึ่ง ความมุ่งหมายของแบบการสอนในช่อง ก. ข้างต้นนั้น ส่วนมากกล่าวไว้อย่างคลุมเครือ ครุจึงต้อง “วิเคราะห์” ความมุ่งหมายของหลักสูตรให้ออกมาเป็น “ตัวพฤติกรรม” ชัด ๆ และให้คำนิยามพฤติกรรมเหล่านั้นให้ชัดเจน จนสามารถ “ปฏิบัติได้” เรียกกันในภาษาเชิงวิชาการว่า “คำนิยามพฤติกรรมเชิงปฏิบัติการ” (Operational definition) ตัวอย่างเช่น

ความเข้าใจ

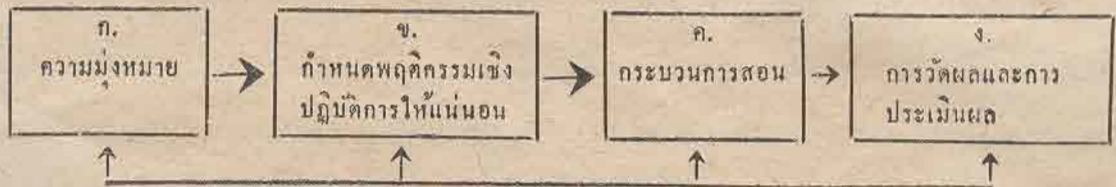
ความหมาย

หมายถึงความสามารถที่จะแปลข้อความ ประโยคคำหึงเพย หรือเลขน้อย หรือสัญลักษณ์ใด ๆ ได้ (ไม่ใช่แปลศัพท์) จนทำให้ตีความหรือลงความเห็นในเรื่องนั้น ๆ ได้ และสามารถจะขยายความออกไปนอกขอบเขตของเรื่องนั้น ๆ ได้อีกด้วย ดังนั้น จึงจะเป็นคำนิยาม “เชิงปฏิบัติการ” เพราะสามารถนำไปปฏิบัติได้ นำไปสอนตามคำนิยามนั้น ๆ ได้

(โปรดอ่านต่อหน้า 80)

แบบการสอน

ถ้ายังสอนยาก ยังใช้คำยากอยู่ ก็เพิ่มข้อความอธิบายคำที่ยาก ๆ นั้นให้ง่าย ๆ เข้าไปอีกจน “สามารถปฏิบัติได้” และ “ตรงกับตัวพฤติกรรมความเข้าใจ” จริง ๆ ด้วย จึงจะเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการโดยสมบูรณ์
เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงต้องขยายช่อง ก. ใน Model ข้างต้น โดยเพิ่มเข้าไปอีกช่องหนึ่งว่า “กำหนดพฤติกรรมเชิงปฏิบัติการ” Model จึงควรเป็น 4 ช่องดังนี้

๑ ไสว เต็มแก้ว